

Hunyadi János, a legnagyobb törökverő

Származását legendák övezik, későbbi tetteinek híre pedig Európa-szerte ismertté vált. Hunyadi János saját vagyonát sem kímélte, amikor a törökök ellen kellett megvédenie hazáját.

(folytatás a 18. lapszámunkból)

Hunyadi János származása napjainkban is igen vitatott. A román történészek álláspontja szerint a család havasalföldi román bojárcsaládból származott. Más álláspont szerint családja kun eredetű. Apja Sorba fia, Vajk volt, aki Havasalföldről költözött Erdélybe, anyja pedig Morzsinai Erzsébet. A kun származás hívei szerint ellentmond román származásának az, hogy a román nemesség akkoriban döntően a még megmaradt kun, besenyő, úz és tatár elemek közül került ki, továbbá a Vajk név nem román hangzású. Egy másik elmélet szerint Hunyadi Jánosnak Zsigmond magyar király volt az apja, és Morzsinai Erzsébetet csak a látszat kedvéért házastították össze Vajkkal, aki így az ifjú nevelőapja lett. E tetteért és hallgatásáért Vajkot a Hunyadi-birtokkal jutalmazta a király, amelynek révén rövid idő alatt Erdély igen tehetősföldesurává vált. Az elmélet fenntartói arra is hivatkoznak, hogy Hunyadinak volt egy János nevű öccse. Ilyen névadás pedig csak akkor volt szokásban, ha a két testvér más apától származott. Arra is felhívják a figyelmet, hogy Zsigmond király egyik fő bizalmasára, Ozorai Pipóra bízta az ifjú János katonai nevelését, és életének egyik legjelentősebb eseményére a császári koronázására Hunyadi Jánost, nem pedig feleségét és leányát vitte magával Itáliába, bár Hunyadi Milánóban maradt, és nem vett részt a római császárkoronázáson. Zsigmond apaságával magyarazzák I. Mátyásnak, az unokának az igyekezetét a császári korona és a cseh királyi korona megszerzésére.

Hunyadi János ifjúsága

Katonai pályafutását apródként kezdte. Előbb Ozorai Pipó, majd Lazarevics István szerb deszota szolgálatában állt. Mellette ismerte meg a törökök harcmódorát, katonai stratégiáját. 1427-től Újlaki László, majd Csupor Demeter csapataiban szolgált. 1430 körül feleségül vette horogszegi Szilágyi Erzsébetet. Házasságukból két fiú, László (1431) és Mátyás (1443) született.

Hunyadi János 1430-ban közvetlenül Zsigmond király szolgálatában állott. A királyt elkísérte Itáliába, 1431 októberétől 1433 őszéig Milánóban tartózkodott Filippo Maria Visconti milánói herceg udvarában. Itt ismerte meg a kor egyik legfejlettebb zsoldos hadseregét, a condottieri haderőt. Hadvezérré való formálódásához hozzájárult az is, hogy megismerte a kor legfejlettebb hadművészeit és a török harcmódort. Ezek tanulmányozásának köszönhetően, később jelentős sikereket tudott elérni a törökök ellen.

sőbb jelentős sikereket tudott elérni a törökök ellen.

Hunyadi 1433-tól Zsigmond udvari lovagjává vált. A császárt 1434-ben Bázalbe, majd Csehországba kísérte el, és részt vett a huszita háborúban. Az itt szerzett tapasztalatokat később a törökök elleni harcaiban is értékesítette. Zsigmond császár uralkodásának utolsó éveiben, a királyi tanácsban is helyet kapott. 1439-ben kinevezték Szörényi bánnak. 1441-től kezdődően az erdélyi vajda és a temesi ispáni tisztségeket töltötte be. Albert király halála után Ulászló megválasztásáért harcolt. A lengyel lovagkirály bizalmasa lett, s uralma elején Újlaki Miklóssal együtt látta el a magyar-török határ védelmét.

Hunyadi katonai stratégiája

A 15. századi magyarországi belharcok közepette, egész Szerbia elfoglalása után, Hunyadi János felismerte az egyre súlyosbodó török veszedelmet országra nézve. Kortársaitól eltérően a támadó hadjáratot pártolta, s hittel vallotta, hogy hiba megvárni, amíg az ellenség betör az országba. Úgy vélte, a Magyarországon kívüli támadásokkal kell elvenni a törökök harci kedvét a mértéktelen terjeszkedéstől. Egyik levelében így fogalmazott: „elég volt látni annyi igába hajtott férfit, meggyalázott nőt, fejekkel telerakott szekeret, bilincsbbe vert rabok gyalázatos elárverezését, vallásunknak ezt az éven te ismétlődő megcsúfolását. Ellen-ségeink, kik annyiszor támadtak ránk, sohasem fogják abbahagyni támadásaikat, ha le nem verjük őket. Velük nincs, nem lehet tartós béke.” Hunyadi János kezdetben a törökök kisebb csapatait verte szét, de a későbbi törökverő vezér, I. Ulászló király uralkodása alatt bontakozott ki.

Életét és tevékenységét végigkísérte a törökök elleni küzdelem. Győztes háborúi jutalmaként óriási birtokokat kapott a királytól, így a leggazdagabb bárók sorába emelkedett. Ő volt az egyetlen a főurak közül, aki birtokainak jövedelmét, családi kapcsolatait, nagyszámú magánhadseregét, tehetségét Magyarország védelmének szentelte. Bonfini, a neves humanista történétíró így írt Hunyadi Jánosról: „erkölcei minden tekintetben a legnemesebbek voltak, mentesek minden durvaságtól. Nagy híve volt a vallásnak és az igazságnak, ugyanúgy a szabadságnak és a bőkezűségnek.”

Hunyadi János minden erejét és tehetségét arra fordította, hogy megállítsa a törökök terjeszkedését. E terve valóra váltásában számított a balkáni népek és az európai országok segítségére, de azok nem álltak ki a magyarok mellett.

Hunyadi János ábrázolása a a Thuróczi-krónika brünni kiadásában

Nándorfehérvárnál még csak szemlélő volt

A 15. századi magyarországi belharcok közepette Hunyadi felismerte az egyre súlyosbodó török veszedelmet. Az I. Ulászló és Erzsébet közötti eredménytelen egyezkedési kísérletek idején a törökök újra megjelentek a déli határon. II. Murád szultán vezetésével 1440 áprilisában jelentős számú oszmán hadsereg jelent meg a Dunánál, s ostrom alá vette Nándorfehérvárt. A várat Tallóci János várnai perjel védelmezte, aki előbb csatába bocsátkozott, majd a túlerő elől a várba zárkózott, s hónapokon át következetes visszaszorításával fárasztotta ki Murád szultán hadseregét. A török császár végül kénytelen volt elvonulni, de kudarca ellenére súlyos békefeltételeket próbált kiereszkolni a magyaroktól. Követelte Nándorfehérvár átadását és Szerbia zavartalan birtoklását. Nyilvánvaló volt: Murád szultán csak az alkalomra várt, hogy támadását megismételje. Amíg a szultán és serege el nem vonult, 1440. őszéig Hunyadi János is készenlétben maradt seregével Nándorfehérvár környékén. A törökök elvonulása után elindult katonáival Erzsébet királyné hívei ellen. Seregéhez Újlaki Miklós macsói bán, mint a délvidék egyik leghatalmasabb birtokosa is csatlakozott. Bátaszéknél szétverték az Erzsébet párti Garai László seregét. A bátaszéki csata két győztesét – Hunyadi Jánost és Újlaki Miklóst – 1441-ben együttesen nevezte ki Ulászló király erdélyi vajdának, temesi főispánnak és nándorfehérvári főkapitánynak. Hunyadi János olyan erőforrásokhoz jutott, amelyekkel folytathatta a törökellenes harcot.

Iszhák szendrői bég legyőzése

Az új vajdák teljes erővel láttak hozzá a honvédelem megszervezéséhez. A sikerek nem maradtak el, s 1441-ben Hunyadinak alkalma nyílt megcsillantani hadvezéri tehetségét, amikor megvívta első nagyobb csatáját a török ellen. A tehetséges hadvezér szerb földön szállt szembe Iszhák szendrői bég seregével. A török derékhad gyalogosaival ő is gyalogosokat állított hadba, s melléjük kétoldalt könnyűlovásokat, mögéjük pedig páncélos lovagokat, íjászokat és kopjásokat. Hunyadi János győzelme visszaadta a magyaroknak az 1439. évi kudarc után elvesztett önbizalmát, amikor Szendrő török uralom alá került, s a szultán hódolatra kényszerítette II. Tvartkó bosnyák királyt.

Hunyadi győztes hábo rú jutulma ként óriási birtokokat kapott a királytól, így a leggazdagabb bárók sorába emelkedett.

Mezid bég támadása Erdély ellen

II. Murád szultán 1442-ben Dél-Erdély ellen indított hadjáratot. A szultán Havasalföld és Erdély teljes bekebelezését tervezte. Havasalföld földjét katonái között kívánta szétosztani, és Erdélyt is török fennhatóság alá akarta kényszeríteni. A hadműveletek vezetését Mezid bégre bízta, aki az egész európai török sereg élén betört Erdélybe. Hunyadinak a harc során a saját erejére kellett alapoznia, mivel a király pénzzel és katonával

nem tudta segíteni. Ő azonban hamar feltalálta magát, mert szolgálatai és katonái elmaradt zsoldja fejében kapott birtokai jövedelméből, az igazgatása alatt álló területek adóiból jól szervezett népfelkelő és zsoldos sereget hozott létre, amelynek magvát a cseh zsoldosok, valamint a hazájukból elűzött huszita harcosok képezték. Rajtuk kívül Hunyadi elsősorban személyes híveire, rokonaira, köznemesi familiárisaira számíthatott. Hunyadi Gyulafehérváron hallott először a törökök betöréséről. Sietve kisebb hadat gyűjtött, hogy szembe szállhasson Mezid bég nagyszámú seregével. Először alulmaradt velük szemben, de néhány nap múlva jól szervezett seregével és korszerű harci taktikájával a Gyulafehérvár melletti Szentimrénél mért vereséget rájuk. Az ütközet bebizonyította a nagy erőkkéltámadó oszmán hadsereg megállításának lehetőségét.

A szultán még ebben az évben újabb hatalmas sereget indított Erdély ellen, hogy bosszút álljon a tavaszi vereségért. Hunyadi János ismét magára maradt. Bár csekély számú sereget sikerült összegyűjtenie, mégsem hátrált meg. Úgyes hadicselhez folyamodott: megelőzte az ellenséget, átkelt a Kárpáton, és 15 000 zsoldosból és székelyből álló seregével a Vaskapunál váratlanul rajtaütött a törökökön. A hosszú ideig tartó súlyos küzdelmet a huszita szekeresek döntötték el, amelyek minden oldalukon kiélesített kaszákkal fölszerelve rohantak a megrémült ellenségre, összekaszabolva őket. Először fordult elő, hogy nagyobb török hadsereg megsemmisítő vereséget szenvedett Európában.

A székelyek és szászok ellentéte

Hunyadi János vajdasága kezdetén összeütöközésre került sor székelyek és szászok között Földvárnál, amelynek során a szászok néhány székelyt megöltek. Hunyadi a székelyek panaszára Hermányba hívta a székely főembereket és a brassói tanács küldöttéit, az utóbbiak azonban nem jelentek meg. Erre Hunyadi írt Brassónak, hogy azonnal küldje el követeit: reméli, hogy egyezséget tud létrehozni, különben a székelyek bosszút fognak állni. A következő években a panaszok a szászok részéről merültek fel a székelyek ellen amiatt, hogy bár a székely szorosokon át vámmentesen kereskedhetnének, a székely tisztek ajándékokat követelnek tőlük, sőt elveszik ökreiket. A szászok amiatt is panaszkodtak, hogy a székelyek a moldvai utat önkényesen elzárták, és a kereskedőket megrabolták. Mind ebből per keletkezett, amelyben Bogdán moldvai vajda a székelyek védelmére kelt, és megcáfolta a vádat, hogy a székely Csernátoni Domokos a kereskedőket megrabolta és az ország vámját megkárosította volna.

(folytatjuk)